

**Валентина МОЛИНЬ**

кандидат мистецтвознавства,  
доцент Косівського інституту прикладного  
і декоративного мистецтва ЛНАМ

## ВАСИЛЬ ДЕВДЮК В ІСТОРІЇ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА ГУЦУЛЬЩИНИ

***Анотація.** Розкрито найважливіші аспекти життя і творчості В. Девдюка, його роль в історії народного мистецтва Гуцульщини, розвитку косівської школи різьбярства, подано як визначного майстра різьби по дереву і художньої обробки металу, новатора у справі декорування виробів з дерева, одного з перших викладачів навчального закладу різьбярства та металевої орнаментики у Вишніці на Буковині, засновника приватної школи-майстерні у с. Старий Косів.*

***Ключові слова:** Гуцульщина, Косів, народне мистецтво, Василь Девдюк, визначний майстер, різьба, художня обробка металу, викладач.*

На Гуцульщині є низка локальних осередків, де були розвинені окремі чи одночасно кілька видів народного мистецтва, одним із яких була художня обробка дерева. Уже від другої половини ХІХ ст. розвивається творчість династій народних майстрів з Яворова, Річки, Брустурів, Косова. Особливе значення має косівський осередок.

У художніх традиціях певного етнографічного регіону відомі мистецькі постаті значно вплинули на формування нових стереотипів. До таких майстрів-новаторів художньої обробки дерева та металірства на Гуцульщині належить Василь Григорович Девдюк (1873-1951). Виробивши власний стиль, він увійшов до сузір'я найвидатніших майстрів гуцульського мистецтва. Про нього, його роль у розвитку косівської школи різьбярства написано в ряді праць, пресі, про які далі. Попри значний фактаж опублікованих матеріалів, постать В. Девдюка як митця ще остаточно не висвітлена.

Важливою джерельною базою для нашого дослідження стали матеріали із фондів Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського

в Коломиї (НМНМГПК), Івано-Франківського (ІФКМ) та Чернівецького (ЧКМ) краєзнавчих музеїв, Музею етнографії та художнього промислу у Львові (МЕХП), Косівського музею народного мистецтва та побуту Гуцульщини (КМНМГП) та музею Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва Львівської національної академії мистецтв (МКПДМ ЛНАМ). Опрацьовано маловідомий матеріал з родинних архівів онуків і правнуків В. Девдюка — М. Девдюк-Яремин та І. Яремина (с. Старий Косів), М. Іванюка та Н. Пасічняк (Іванюк) (с. Сводна), А. Стефуранчин (с. Старий Косів Івано-Франківської обл.).

Василь Девдюк народився у с. Старий Косів в селянській родині, де змалку привчали працювати. Батько був добрим господарем і "майстром на всі руки", умів різьбити. Тому перші навички різьби Василь перейняв від батька.

Мама була родом з Яворова, куди Василь часто на відвідування до родичів, де проживала родина знаних різьбярів Шкрібляків. Він бував у них, поглиблював знання з мистецтва різьби по дереву, інкрустації та обробки металу. Відомо, що В. Девдюк закінчив два класи Коломийської гімназії [1], але туга за мистецтвом повертає його в село, де віддається улюбленій справі. Дванадцятирічним Василь їде до Яворова, де вчиться кілька місяців у Шкрібляків.

Василь Шкрібляк, син знаменитого Юрія Шкрібляка, допомагав хлопцеві оволодіти столярну справу, токарство, різьбу та інкрустацію.

Металірство опановував у відомих брустурівських майстрів-мосяжників Н. та Д. Дудчаків. Навчання в них допитливому хлопцеві давалося легко, згодом він перевершив своїх учителів [1]. Уже в ранньому віці він успішно працює з металом, виготовляє топирці, ланцюжки, лускоріхи, люльки, стремена, ножі для розрізання паперу й інші речі.

У чотирнадцять років Девдюк надсилає вироби з дерева й металу на рільничо-промислову виставку в Кракові (1887) й отримує бронзову медаль та диплом [2].

На Крайовій виставці у Львові (1894) за майстерне виконання інкрустації на експонованих тарілках, скриньках і пали-

цях В. Девдюка нагороджено срібною медаллю, а за мосяжні роботи похвальним листом. Як майстер мосяжної справи він добре володів старовинними технічними прийомами обробки металу, знав орнаментальні елементи і мотиви, на основі опанування яких творив нові, застосовував їх при виконанні лускоріхів, люльок, топірців. Уже ці роботи засвідчили, що В. Девдюк належить до майстрів, твори яких відзначаються досконалістю щодо композиції та стилю [1].

Сьогодні відомо небагато збережених художніх виробів з металу авторства В. Девдюка. Портрет майстра та світлина його робіт з фондів МЕХП вміщені у праці Л. Сухої [1]. За чорно-білими ілюстраціями його робіт (топірець, лускоріх, люлька, ніж поч. ХХ ст.) можна простежити чітке орнаментальне поєднання мотивів, добре підкреслені форми палиці-топірця з виразними рядами “зубчиків” і “сосенок”. Обушок декорований гравіюваним орнаментом. Лускоріх відлитий у вигляді півня, декорований гравіюванням з використанням мотивів “підківки” й “кружальця”. Люлька виготовлена з нейзильберової бляхи, декорована гравіюванням. Завершення кришки нагадує голівку коника.

Маємо кольорову ілюстрацію ще одного топірця В. Девдюка [3]. Особливу увагу майстер приділив декоруванню палиці-топірця жируванням. Великі металеві “бобрики”, кожен з яких оповитий металевим скрученим дротиком, утворюють центральну частину ритмічного ряду. Обабіч нього видовжені стрічкові орнаменти, укладені з симетрично розташованих “підківок”. Такий декор покриває верхню частину палиці майже до половини. Обушок оздоблений гравіюванням. Попід обушком палицю обвиває стрічка бакунтової бляхи з ажурним вирізуванням.

Уже на початку ХХ століття твори В. Девдюка користувалися популярністю, їх часто експонували: на виставці крайового промислу в Мисленицях (Польща), господарсько-промисловій виставці в Косові (обидві 1904 р.). За участь у цих виставках майстер нагороджений грамотами, а в Косові отримав ще й грошову премію. Виставка у Косові, як зазначав, М. Грушевський показала “багатство народного гуцульського

промислу” [4, 49].

У статті “З вистави гуцульських виробів у Косові” також описано про виставку в народній школі на Москалівці (передмістя Косова), яку “уряджувала рада повітова в Косові”. Зазначено, що “прикраси, виконувані з дерева і металю (мосяжу), і писанки звичайні, а особливо писані на дереві, мають артистичну вартість”... Зокрема, йдеться про топірці, палиці й вироби мосяжні, що їх представив Василь Девдюк, який “любить ексцентричність у краках” [5, 7].

Щороку діяльність В. Девдюка стає активнішою, насиченою подіями. Навесні 1903 р. він закінчив чотиримісячні курси для писарів гмінних при Відділі крайовому у Львові, наступного року Комітет господарсько-промислової школи в Коломиї скерував його на курси художніх промислів до Відня.

1905 р. В. Девдюка запрошують на роботу в новостворений “Крайовий научний заклад для різьбярства та металевої орнаментики (оздоби)” у Вижниці (Буковина). Основним напрямом діяльності закладу було відродження традиційного народного ремесла, столярської та токарської справи, декоративного оздоблення предметів домашнього вжитку. З цих позицій формували педагогічний колектив з визнаних народних майстрів.

Зі звіту “Ради для плекання промислу” Буковинського Крайового Відділу (1905), яке підготував її член, директор державної промислової школи в Чернівцях Е. Кольбенгаєр, довідуємося, що він “за місячну плату по 140 корон заангажував на учителів до нової школи славних гуцульських різьбярів Василя Шкрібляка з Яворова, Марка Мегединюка з Річки і Василя Девдюка зі Старого Косова” [6, 248]. Передбачалося, що навчання триватиме від 15 жовтня до 15 квітня щороку, а повний курс навчання — три роки. Крім науки “артистичних виробів”, що буде проводитись 6-7 годин на день, будуть навчати читання, писання й рисування 1-2 години на день [6, 249].

У вересні 1905 р. Е. Кольбенгаєр та Г. Туркевич (директор народної хлоп’ячої школи у Вижниці) зустрілися в Старому Косові з В. Девдюком і запросили його на роботу. Тоді ж був запрошений відомий у Вижниці майстер столярної справи К.

Покорний і майстер з Мамаївців Ф. Гнатюк. Таким чином, новостворений колектив складався з чотирьох осіб: управителя і трьох промислових майстрів, які готували приміщення й закуповували необхідні для навчання матеріали.

15 жовтня 1905 р. урочисто відкрито середню фахову школу під згаданою назвою [7]. У церемонії брали участь депутат Віденського сейму М. Василько, державні, громадські, політичні діячі Буковини, педагоги Чернівецької промислової школи тощо.

Отже, В. Девдюк допомагав організовувати навчальний процес у Вижниці, став учителем різьби по дереву та обробки металу. У 1906 р. за скеруванням школи він півроку провів у Сараєво, де вивчав народне мистецтво південних слов'ян [8]. Особливо цікавила майстра інкрустація перламутром і бісером.

Василь Григорович викладав металеву орнаментику, вчив учнів на уроках мосяжної справи. З його ініціативи в школі збудовано піч для плавлення металу. Особлива увага приділялася вивченню технологічних процесів. У школі був чималий асортимент виробів, що пропонувалися учням для виконання. Кращі роботи експонувалися на виставках, інші продавали.

Уперше Вижницька крайова школа представила роботи вчителів і учнів 1906 р. на Міжнародній виставці в Бухаресті, де окремі роботи відзначені срібними медалями. Вироби учнів цієї школи експонувалися на виставках у Празі й Парижі (1907), Чернівцях (1908), Коломиї (1912).

1911 р. школу реорганізовано на "Крайовий науковий заклад столярства, токарства, різьбярства та металеві орнаментики" [10]. Відповідно до нового статусу, його випускники отримували кваліфікацію майстра столярного й токарного ремесла, право на відкриття власних майстерень.

Напередодні Першої світової війни авторитет Вижницької школи був високим у мистецькому середовищі [5], в ній В. Девдюк із В. Шкрібляком викладали до 1918 р. [2], коли почалася румунська окупація Буковини.

Навчаючи учнів, В. Девдюк багато працював над власними творами, у яких помітні пошуки нових композиційних вирішень і технічних прийомів. Згодом він більше захопився різьбою по дереву, однак, не залишав і художнього металу. Осо-

бливістю творчого почерку майстра було те, що для інкрустації по дереву він використовував дерево, різнокольорові пацьорки (бісер), металеві дротики й перлівку (перламутр), бо це збагачувало декоративний ефект творів. Орнаментальні композиції укладав з таких елементів — трикутники, квадрати, півколли, круги, доповнюючи їх "кучерями", "пшеничкою", "гачками", "слізками". Він одним з перших почав використовувати політуру, що надавала виробам привабливішого вигляду.

Вироби майстра неодноразово експонувалися на різноманітних тогочасних виставках. З усіх їх, які відбувалися в Галичині наприкінці ХІХ — початку ХХ ст., найважливіше значення мала "Вистава української штуки й українського артистичного промислу", організована Товариством прихильників української літератури, науки і штуки 1905 р. у Львові. Уперше разом експонувалися твори професійних українських художників і народних майстрів. З приводу виставки один з її організаторів І. Труш написав рецензію, у якій охарактеризував творчість окремих митців, проаналізував найцікавіші твори, а також дав оцінку експонованим зразкам народного мистецтва [16]. На виставці представлено 73 твори "гуцульського сницарства", зокрема роботи Ю. Шкрібляка та його синів, М. Мегединюка, В. Якіб'юка, І. Семенюка, В. Девдюка, П. Гондурака, яких нагороджено медалями й дипломами.

Василь Девдюк отримав золоту медаль за участь у першій хліборобській виставці у Стрию (1909), де представив художні вироби з дерева й металу, в тому числі оригінальний стіл, виготовлений у народній гуцульській традиції [2].

На виставці домашнього промислу в Коломиї (1912) майстра нагороджено золотою медаллю за портретні рами, топирці, лускоріхи, стіл, шафу. Д. Лукіянович дещо критично оцінивши невелику кількість "свіжо зроблених річий" мосяжних, наголосив, що "Вижницька різьбярська школа має в своїй програмі мосяжництво і передано його п. Девдюкови... Для п. Девдюка якраз було би тут поле до праці і може йому вдалось би мосяжництво підтримати... бо він є одним з ліпших майстрів" [15, 6].

Різьблені гуцульські вироби відзначені й у каталозі виставки: "...заслужують на увагу роботи Василя Девдюка з Ста-

рого Косова, Марка Мегединюка з Річки, Ол. Шкром'юка з Шешор" [13, 8].

Типологія творів В. Девдюка в галузі художнього деревообробництва виявляє особливу зацікавленість до меблярства. Гарним зразком традиційних гуцульських меблів є стіл В. Девдюка, який зберігається в його онука — М.Іванюка (с. Сподна). Це великих розмірів стіл на двох стояках, що з'єднані повздовжньою "стрілою на клини", з продуманою і раціональною конструкцією. Особливу увагу майстер приділив формі та декоруванню повздовжньої "стріли" стола. Центральна частина поперечки — великий диск з двостороннім різьбленням, у якому два варіанти вирішення орнаментальної композиції різні. Осередковий різьблений орнамент щільно вкриває дископодібну площину. У центрі кожної з композицій акцентами виступають мотиви, інкрустовані перлівкою. На передній частині стола (під стільницею) декор містить сакральні елементи — хрести, зубці, що були берегами достатку й освячували на столі страви, возвеличували родинну трапезу [3].

Це один стіл з продуманою формою (1916), традиційною для гуцульських народних меблів зберігається в експозиції НМНМГП у Коломиї, свідчить, що В. Девдюк був фаховим майстром-меблярем. Стіл декорований різьбленням, інкрустацією та випалюванням, якими досконало володів.

Упродовж творчої діяльності В. Девдюк неодноразово робив столи, стільці, шафи, полочки. Один із його столів декоровану інкрустацією скриньку, дерев'яну точену різьблену та інкрустовану булаву подаровано польському главі уряду маршалкові Ю. Пілсудському [13]. Тоді, у 1930-х р.р. В. Девдюк у складі делегації з представниками влади й громадськими діячами Косівського повіту здійснив поїздки до Кракова й Варшави, презентував там свої роботи.

У фондах НМНМГП в Коломиї зберігаються декоративні тарілки, альбом, свічники-трійці, цукорниця, таця, ваза і спортивний кубок роботи В.Девдюка. Привертають увагу свічники-трійці на квадратних підставках, у яких поєднано точені деталі з ажурним випалюванням, декоровані різьбленням та інкрустацією. Один з них має різні підходи до вирішення декору

з двох боків. Їх важко назвати лицевою і зворотньою, тому що вирішення різьбленого орнаменту на одній стороні свічника й декорування інкрустацією деревом, пацьорками, перлівкою та жируванням металом іншої виконані з однаковою вправністю. Особливістю авторської методики є те, що виконуючи одну річ, він намагався не повторюватись і пропонував вирішення декору різними техніками, або ж урізноманітнював композиційні варіанти. Це спостерігаємо на його свічниках і рамках.

Оригінальна скринька, форма якої нагадує писанку, зберігається в ІФКМ. Вишуканості надає продумана конструкція скриньки і філігранне орнаментальне вирішення в техніці інкрустації. Серед творів майстра особливо коштовними виглядають рами з численними пластичними накладками — великими по кутах і меншими вздовж по периметру.

Три портретні рамки (1903) та вішачок для рушника (1906) з МКПДМ ЛНАМ декоровані випалюванням та різьбленням. Смерекову рамку майстер оздобив випалюванням, укладаючи контурні рослинні та геометричні візерунки стрічкою вздовж по периметру. Для підсилення різьбленого мотиву "головкاته" в іншій рамці В. Девдюк використовує білий і блакитний бісер, а в місцях з'єднання частин рамки вводить квадрати з масивними круглими перламутровими вставками всередині. Різьба та інкрустація перлівкою вдало доповнюють конструкцію вішачка. У рамці (1909) з ЧКМ відчувається певна суворість у побудові композиції. Для її оздоблення використані накладні квадрати темного кольору з перламутром усередині.

Привертає увагу різьблення орнаменту великих розмірів рами з КМНМГП, де замкнута стрічкова композиція вдало укладена з різних орнаментальних мотивів, що водночас добре урівноважені між собою. В. Девдюк був людиною творчих пошуків, не повторювався у побудові форм та композиційно вирішенні декору. Традиційні народні мотиви — "гачки", "кучері", "пряжки", "головкате", "розклинє" трактував по-своєму [7]. У мистецтво різьблення по дереву він вніс багато нового, розробив методи фарбування дерева в чорний та червоний кольори.

На новаторство Василя Григоровича Девдюка звертають увагу дослідники його творчості [7; 4], вказуючи, що він був сміливим новатором, працював над різноманітними технологічними прийомами фарбування дерева, використовував в інкрустації металеві тонкі пластини, дротики, бісер. Улюблені центральні мотиви “пряжки” мали безліч варіантів виконання. Добре володіючи “сухою” різьбою, він започаткував оздоблення лише інкрустацією різнокольоровим деревом, бісером, металом і перламутром, а на завершення — поліруванням [1, 3]. Він уперше починає оздоблювати свої вироби тільки “викладанкою”, тобто інкрустацією різноколірним деревом, металом, перлівкою і пацьорками, розробляє низку нових декоративних мотивів нескладної форми, пристосованих до цієї техніки. Такі мотиви мають геометричний характер. Усі вони складаються з простих елементів: прямих, скісних, півкруглих і круглих ліній, квадратів, прямокутників та трикутників. Уміле комбінування цих елементів створювало нові мотиви й таким чином урізноманітнювало композицію.

Діапазон творчості В. Девдюка надзвичайно різноманітний і технічно досконалий. Він досяг розуміння композиційної майстерності, принципів розміщення орнаменту в заданій площині (круг, квадрат, прямокутник), в основі яких лежить симетрія і ритм.

Майже всі роботи майстер підписував. Він вирізав текст “Артист-різьбяр Василь Девдюк. Косів на Покутю” і вказував дату виконання. Т. Северин інформує, що до ювілею цесаря Франца Йосифа I Василь Девдюк виготовив інкрустовану скриньку й топірець (1908), за що отримав подяку й похвалу з цесарської канцелярії [6, 7].

Відомо, що В. Девдюк виготовив процесійний хрест, пишно декорований різьбленням та накладними декоративними вставками, для церкви на Монастирському в Косові.

Слава про майстра-різьбяра поширилась після того, як священник Микола Миколаєвич замовив у В. Девдюка скриньку-альбом для паперів і крісло, яке незабаром забрали в Петроград (1915) [6].

Василь Девдюк, будучи свідомим українцем, інтелігентом,

заснував товариство “Просвіта” у Старому Косові й тривалий час очолював його, згодом був членом громадської ради в Косові, а 1914 р. одним з ініціаторів і учасником спорудження в Косові пам’ятника Т.Г. Шевченкові, який зведено навпроти його будинку.

Пильної уваги заслуговує заснування приватної школи-майстерні В. Девдюка в Старому Косові.

У зв’язку з початком Першої світової війни і наступним приєднанням Буковини до Румунії, а Галичини — до Польщі, В. Девдюк повертається у своє рідне село, де якийсь час займається господарством. Водночас він думає про створення державної промислової школи в Косові — обмірковує пропозиції, звертається з клопотанням до уряду, але марно. Тоді він вирішує відкрити приватну школу-майстерню. У 1923 р. він позичає гроші (один мільйон марок) у львівському товаристві “Достава”, купує верстати і набирає учнів. Можна сказати, що за матеріальної підтримки львівської “Достави” засновує осередок різьбярського мистецтва в Косові. Першими учнями були П. Баранюк, В. Кабин, М. Тимків.

Досі збереглася будівля, де розміщувалася школа-майстерня. Її організатор прагнув зробити з учнів справжніх майстрів. Він був суворим та вимогливим учителем, забезпечував учнів матеріалом та необхідними інструментами, значне місце відводив оволодінню технікою орнаментальної викладки — інкрустації фарбованим деревом, кольоровим бісером, перламутром, рогом та жирування металом. Орнаменти вчитель спочатку розробляв сам, щоб витримати гуцульський стиль, відповідно до написаного на стіні майстерні гасла: “Хай живе і розвивається гуцульська штука!” [6, 9].

Заняття в школі проводилися тричі на тиждень, окрім фахових предметів вивчали також деякі теоретичні — стилістику, купецькі рахунки, рисунок, географію. Відомо, що в школі Девдюка учні навчалися української мови та арифметики [8]. Після закінчення трирічного терміну навчання окремі учні ще залишалися на річну або дворічну практику. Отримавши свідоцтва, вони мали право відкривати власні майстерні. Саме М. Тимків і В. Кабин згодом відкрили свої майстерні в Косові.

Відомими майстрами різьби стали й інші випускники, зокрема Д. Кабин, В. Лелет, П. Фокшей, брати П. і Ю. Баранюки. Збереглося й власноруч виписане В. Девдюком свідоцтво, видане Ю. Баранюкові. За період діяльності (до 1939 року) з неї вийшло сорок п'ять майстрів [3].

Майстер разом з учнями виконував різні замовлення. Добрим помічником постійно був син Микола. Незабаром художні вироби учнів стали широковідомими. За асортиментом вони поділялися на “церковні, люксові та сальонові” [5, 213].

Досконало оволодів техніками різьблення, інкрустації, випалювання М. Тимків (1909-1985). У родинному архіві його дочки Дарії Даниш зберігся документ — Свідоцтво про закінчення навчання від 24 січня 1924 р. до 1 січня 1927 р. Завдяки старанності він фахово вивчив усі потрібні ремесла, став відомим досвідченим майстром широкого творчого діапазону, залишивши багатющий мистецький доробок [12].

Фаховим майстром зарекомендував себе також В. Кабин (1908-1992), більшість творів якого зберігається в НМНМГП в Коломиї.

Не пориваючи з педагогічною діяльністю, у 1920-1930-х рр. В. Девдюк створює низку високохудожніх робіт, бере участь у багатьох виставках. 1929 р. його твори експонувалися на виставці в Познані, 1933-го — у Кутах, де його нагороджено золотою медаллю, а сина Миколу — срібною.

Серед творів майстра наявні плоскі таці, інкрустовані різнокольоровим деревом і пацьорками. Зокрема, одна з таких таць прямокутної форми зберігається в НМНМГП в Коломиї. Такої самої форми тацю, іншу за вирішенням інкрустації, бачимо в руках майстра на світлині під час поїздки до Варшави 1935 р.

Василь Девдюк брав активну участь в організації артлі “Гуцульщина” в Косові, будучи серед кращих досвідчених фахівців, зокрема, консультантом при виготовленні меблів для Кремля (1946) групою гуцульських майстрів. 1947 р. його прийняли в члени Спілки радянських художників України, яку очолював В. Касян.

Василь Девдюк цікавився іншими видами народного мистецтва Гуцульщини, зокрема, керамікою. Він здійснив вдалу

спробу орнаментувати традиційної різьбою керамічні вироби. Доволі великий його плесканець зберігається в Національному музеї народного мистецтва Гуцульщини та Покуття в Коломиї.

Уваги заслуговує кахельна піч (п'єц), що зберігається в хаті його онуки М. Яремин (с. Старий Косів). У побудові композицій пічних кахлів використані мотиви та елементи гуцульської різьби. На одній з кахель є авторський підпис: “Власноручна різьба Василя Девдюка на кахлях у Томаша Наппа в Кутах”. Укрупнені мотиви різьби, вкомпоновані в квадратній площині кожної з кахель, надають чіткості й виразності розпису печі, що виконаний способом ритування. Розпис не перевантажений, легко прочитується на світлому тлі. У колористичному вирішенні витримано традиційну гаму кольорів: коричневий ангоб, зелена, жовта й синя підполивні фарби. Зауважимо, синю фарбу в незначній кількості вводили до розпису керамічних виробів у таких осередках, як Кути і Пістині. Пічні кахлі з уведенням синього кольору виготовляв відомий майстер П. Кошак з Пістиня. Для цього майстра були характерні орнаментально-рослинні розписи.

Особливістю розписів кахлів В. Девдюка є чіткість і геометрична точність виконаного розпису способом ритування. Для цього майстер користується навіть циркулем і лінійкою, як це зазвичай робить у різьбі чи інкрустації. У розписах пічних кахлів він експериментує, впроваджуючи “викладанку” в іншому матеріалі, розраховує композицію кожної кахлі в квадратній площині чи видовженому прямокутнику кутових кахлів. У їхніх орнаментальних композиціях простежуються мотиви, запозичені з гуцульського мосяжництва, різьблення та вишивки — “сонечка”, “ружі”, “хрест”, “віконця”, “зубці”, “гачки”, “головкате”, “штерна”, “сосонки”, “пшеничка”, “восьмираменні ружі”, “ільчате письмо”, квадратні й ромбічні мотиви, кола й півкола. На одній з них зображений розквітлий хрест з акцентом у жовто-синій гамі, доповнений мотивами, що нагадують тризуб. Чіткі ряди створюють певний ритм, що підкреслюється горизонтальними стрічковими орнаментами і пишним карнизом. Вишукане різноманіття окремих кахлів симетрично укладене в композиційній структурі п'єца, що надає

йому шляхетності сприйняття. Такі вдалі спроби, пошуки і їх втілення, що спостерігаємо в композиції кахельного п'єса, дозволяють говорити про новаторство В. Девдюка не тільки як майстра мосяжної справи й художньої обробки дерева.

Слід зауважити, що за мотивами творчості В. Девдюка виконано кілька дипломних робіт. Тематичні тарелі з портретним зображенням майстра виконали дипломники В. Білий, І. Генік, орнаментальну таріль В. Сандюк, а декоративну скриньку С. Пасічняк (праправнук В. Девдюка). Сьогодні С. Пасічняк — єдиний продовжувач прапрудівської справи, що принесла мистецьку славу роду Девдюків.

Упродовж багатолітньої праці В. Девдюк навчив понад сотню учнів у Вишницькій школі та приватній школі-майстерні. та послідовників зберігаються в багатьох музеях України і за кордоном.

Василь Девдюк був визначною фігурою гуцульського металевого й деревообробництва, виконав низку чудових творів, які увійшли в золотий фонд українського народного мистецтва і є окрасою багатьох музеїв. Його доробок, що знаходиться далеко за межами Гуцульщини, ще вимагає пошуків, вивчення, каталогізації.

1. *Арсенич П., Яремін І.* Девдюк Василь Григорович — народний майстер і педагог // *Праці НТШ*. — Том IV. — Краєзнавство. — Косів. — 2012. — С. 430-435. 2. *Сука Л.М.* Художні металеві вироби українців Східних Карпат другої половини XIX — XX ст. — К., 1959. — 104 с. 3. *Будзан А.Ф.* Різьба по дереву в західних областях України. — К.: Видав. АН УРСР, 1960. — 107 с. 4. Гуцульські художні вироби з металу кін. XVIII — поч. XX ст. / Альбом. Упор. О. Валько. — Львів: Інст-т колекціонерства укр. мист. пам'яток при НТШ, 2011. — 376 с., іл. 5. *Грушевський М.* Гуцульська вистава // *Літературно-науковий вісник*. — Т. XXVII. — Львів, 1904. — С. 49-51. 6. *Левіцький В.* З вистави гуцульських виробів у Косові // *Діло*. — 1904. — Ч. 135. — С. 7. 7. Школа гуцульських деревляних виробів і металевої орнаментики у Вишніці на Буковині // *Літературно-науковий вісник*. — Т. XXXII. — Львів, 1905. — С. 248-249. 8. *Козубовський Д.О.* Вишницький коледж прикладного мистецтва ім. В.Ю. Шкрябляка. — Чернівці: Митець, 1997. — 120 с. 9. *Шагало Р.* Мистецька освіта в Україні середини XIX — середини XX ст.: структурування, методологія, художні позиції. — Львів: Українські технології, 2005. — 572 с., іл. 10. *Трун І.* Вистава українських артистів // *Артистичний вісник*. — 1905.

— Зош. 2-3. — С. 24-28. 11. *Лукіянович Д.* Вистава домашнього промислу в Коломиї. *Мосяжництво* // *Неділя*. — 1912. — ч. 38. — С. 6. 12. Вистава домашнього промислу в Коломиї: Каталог. — Коломия, 1912. 13. *Станкевич М.Є.* Українське художнє дерево XVI—XX ст. Львів, 2002. — 480 с., іл. 14. *Кратюк О.* Василь Девдюк: життя і твори // *Народний Дім*. — 1993. — № 2. — С. 23-28. 15. *Юсипчук Ю.В.* Школа Василя Девдюка і формування локальних традицій новітнього гуцульського деревообробництва і металевого кінця XIX—XX століття. Дисертація на здобуття наук. ступ. канд. мистецтвозн. — Львів, 2001. — 160 с. 16. *Tadeusz Seweryn.* Huculska wykladanka w drzewie // *Przemysl Rzemieslo Sztuka*. — *Rocznik IV*. — № 1. — Krakow, 1924. — S. 5-18. 17. *Пеліпейко І.* Мистецтво над Рибницею. Книжка про Косів. — Косів: Писаний Камінь, 2004. — 572 с. — С. 293-306. 18. *Молинь В., Молинь І.* Микола Тимків (присвята 100-літньому ювілею майстра) — Косів: Писаний Камінь, 2009. — 28 с., іл.

#### Annotation

*Valentyna Molyn. Vasyl Devdyuk in the history of folk art of Hutsulshchyna. In this article reveal the role of Vasyl Devdyuk (1873-1951) in history of folk art of Hutsulshchyna, in moulding and development of Kosiv school of wood-carver. Vasyl Devdyuk — is a notable master of wood-carver and metal, an innovator in the point of manufactured articles from wood.*

**Key words:** *Hutsulshchyna, Kosiv, of folk art, Vasyl Devdyuk, notable master, wood-carver and metal.*

#### Аннотация

*Валентина Молинь. Василий Григорьевич Девдюк в истории народного искусства Гуцульщины. В статье раскрыты наиболее важные аспекты жизни и творчества Василия Григорьевича Девдюка (1873-1951), его роль в истории народного искусства Гуцульщины, в частности, в формировании и развитии косовской школы резьбы. Василий Девдюк — выдающийся мастер резьбы по дереву и художественной обработки металла, новатор в декорировании изделий из дерева, один из первых преподавателей резьбы и художественной обработки металла в учебном заведении в Вишнице на Буковине (1905-1918), а в 1923 году открыл школу-мастерскую в с. Старый Косов, которая стала своеобразным центром художественной обработки дерева и металла на Гуцульщине.*

**Ключевые слова:** *Гуцульщина, Косов, народное искусство, мастер, резьба, художественная обработка металла.*





**В. Девдюк.** 1. Поставник (фрагмент); 2, 3. Свічники; 4. Таріль; 5. Цукорниця. **В. Девдюк, Т. Напп.** 6. Піч. 1930-ті рр.



Документ про запрошення  
В. Девдюка провізоричним  
майстром навчального закладу  
у Вижниці. 1907 р.



**В. Сидорук.** Портрет В. Девдюка.  
1949 р., Коломия



Свідоцтво, видане М. Тимківу про завершення навчання  
в школі-майстерні В. Девдюка. 1930 р.